

પરકીય વ્યાપાર

(Foreign Trade)

- * વ્યાપાર :- વસ્તુ વ સેવાંથી આયાત - નિયાતિ હોય.
- * અંતર્ગત વ્યાપાર :- દેશાંતર્ગત વસ્તુ વ સેવાંથી ચેરેદી - વિક્રી મ્હળે અંતર્ગત વ્યાપાર હોય.
- * આયાત :- જેલ્લ પરકીય દેશાતુન વસ્તુ વ સેવા દેશાતીલ વ્યખ્તીકડુન ચેરેદી કેલ્યા જાતાન.
- * નિયાતિ :- જેલ્લ દેશાતીલ વસ્તુ વ સેવા બાહેર વિકલ્યા જાતાન.
- * અનુકુલ વ્યાપાર :- એકુળ વ્યાપારાત આયાત કમી વ નિયાતિ જાસ્ત અસલ્યામ તો અનુકુલ વ્યાપાર કસેતો.

$\text{આયાત} < \text{નિયાતિ}$
- * પ્રતિકુલ વ્યાપાર :- આયાત જાસ્ત વ નિયાતિ કમી અસલ્યામ વ્યાપારાત તુટ નિર્માણ હોતે ત્યામ પ્રતિકુલ વ્યાપાર મ્હળતાત.

$\text{આયાત} > \text{નિયાતિ}$
- * સંતુલીત વ્યાપાર :- આયાત વ નિયાતિ દોનુહી સમાન અસલ્યામ

$\text{આયાત} = \text{નિયાતિ}$

*

$\text{આયાત} < \text{નિયાતિ}$

 $\rightarrow$ અનુકુલ વ્યાપાર, વ્યાપારશેષ

*

$\text{આયાત} > \text{નિયાતિ}$

 $\rightarrow$ પ્રતિકુલ વ્યાપાર, વ્યાપારતુટ

*

$\text{આયાત} = \text{નિયાતિ}$

 $\rightarrow$ સંતુલિત વ્યાપાર

परकीय व्यापार

व्यापारतोल
[BOT]
(Balance of Trade)

- ▶ देशाच्या भाषात वस्तुची
- ए. किंमत व निर्यात वस्तुची
- ए. किंमत सामंतील
- फरक होय.

व्यवहारतोल
[BOP]
(Balance of payment)

- ▶ परकीय व्यापासतील
- मार्थिक व्यवहाराची
- सुव्यवस्थित मांडणी.

व्यवहार तोल [BOP]

[Balance of payment]

“ एका मार्थिक वर्षात देशाच्या परकीय देशाशी असलेल्या मार्थिक व्यवहाराची व्यवस्थित मांडणी म्हणजे व्यवहारतोल ”

व्यवहार तोलाचे स्वरूप

चालु खाते

Current Account

मांडवली खाते

Capital Account

एकूण व्यवहारतोल

Bop

आंतरराष्ट्रीय तरलता खाते

I L A

- ① दृष्य खाते → वस्तु खाते
- ② अदृष्य खाते → सेवा खाते
- ③ एकतर्फी हस्तांतरण खाते → ग्रासकीय/खाजगी पैसांचे हस्तांतरण
- हे तिन्ही खाते (-) असल्यास चालु खाते नुट (CAD) [Current Account deficit]

- ① परकीय फुर्ज खाते
- ② गुंतवणूक खाते (FDI / FII)

- ① चालु खाते + मांडवली खाते

व्यवहारतोल संतुलन

⑩ 1972-73 व्यापारशेष = +104

⑩ 1976-77 व्यापारशेष = + 68

(अनुकूल व्यापार नियति जास्त)

► 80p किंवा 80A असंतुलनाची कारणे :-

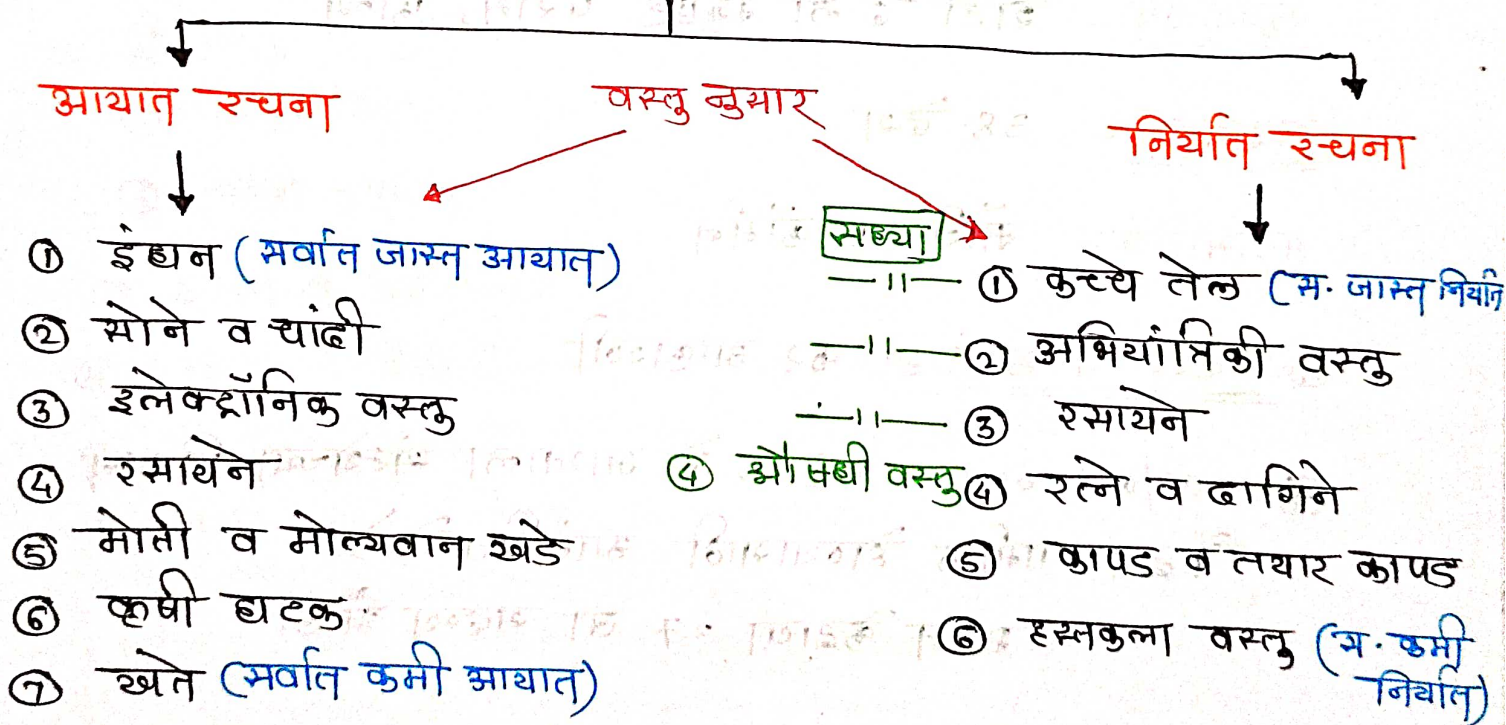
- ① विकास कार्य
- ② लोकसंख्या वाढ
- ③ भाववाढ
- ④ व्यापार चक्र
- ⑤ नैसर्गिक हाटक
- ⑥ परकीय ऋजविराज व्याज
- ⑦ शासकीय खोशे
- ⑧ अल्प राष्ट्रीय उत्पन्न
- ⑨ अल्पविकसित राष्ट्र

उपाय →

- ① लोकसंख्या स्थिर ठेवणे
- ② भाववाढ व भावघट संतुलित करणे
- ③ परकीय ऋज कमी करणे
- ④ विकासावर भर देणे
- ⑤ निर्यात वाढवणे
- ⑥ आयात कमी करणे

परकीय व्यापारांची संरचना

“देशातील एकूण होणारी आयात व एकूण होणारी निर्यात यांची रचना म्हणजे परकीय व्यापारी संरचना होय.”

वस्तुगत

(2013-14)

आयात

- ① इंधने (स. जास्त आयात)
- ② आंडवली वस्तु
- ③ इतर / रसायने
- ④ कृषी बटक
- ⑤ खेते (स. कमी आयात)

निर्यात

- ① उत्पादित वस्तु (स. जास्त निर्यात)
- ② पेट्रोलियम, कच्चे तेल
- ③ कृषी अन्न व वस्तु
- ④ खनिजे व मूलद्रव्ये (स. कमी निर्यात)

* OECD

1 → Organisation of economic co-ordination & development (आर्थिक सहकार्य आणि विकासामागीच्या संघटनेतील देश)

स्थापना - Sept. 1961 CDEEC च्या जागी

मुख्यालय - शॅटो दे ला म्युएट पॅरीस, फ्रान्स

सदस्यत्व - 38 देश

महासचिव - सॅथियास कॉर्मेन

* उद्देश व कार्य :- कर आकारणी

* 08/02/2001 - OECD ने भारताला संस्थेच्या विकास केंद्रात सामील होण्यासाठी आमंत्रित केले.

- भारत केंद्राचा 27 वा सदस्य आहे.

*) OPEC

→ (Organization of the petroleum Exporting countries) [पेट्रोलिएम निर्यात करणाऱ्या देशांची संघटना]

स्थापना :- 14 Sept. 1960 बगदाद येथे (इराक, इराक, कुवेत, मोदी बोराखिया, लेनेमुएला)
(5 सदस्यांनी स्थापना केली)

मुख्यालय :- विएतनाम, बॉस्निया

सदस्यत्व :- 13 सदस्य देश

उद्देश :- पेट्रोलिएम निती

विनिमय दर Exchange Rate

व्याख्या :- "एका देशाच्या बदलात दुसऱ्या देशाचे किती चलन मिळते" किंवा

"एका देशाच्या चलनाच्या बदलात दुसऱ्या चलनाच्या किती मात्रा मिळतात त्या दशम विनिमय दर म्हणतात."

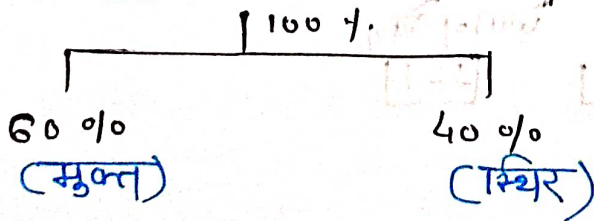
- ① वस्तु - वस्तु → वस्तुविनिमय
- ② वस्तु - पैसा → विनिमय
- ③ चलन - चलन → विनिमय दर

*) आंशिकी खाल्यावर रु. परिवर्तनशील नाही.

*) 1993 - चालू खाते अंशतः परिवर्तनशील

*) 1994 - चालू खाते पूर्णतः परिवर्तनशील

*) मार्च 1992 - दुहेरी विनिमय दर

*) मागणी = पुरवठा → मुक्त विनिमय दर / बदलता वि. दर.

प्रकार

① मुक्त विनिमय दर /
बाजार वि. दर
तलना वि. दर

② स्थिर विनिमय दर
(पहिला - अमेरिका)

③ नियंत्रित विनिमय दर
(march 1993)
(त्याग)

↓
बाजारशील चलनाची
मागणी ↑ = चलनाचा फुटवठा ↓

* 1 \$ = 20 गुलद
* 1 \$ = 10 गुलद

Exchange rate = Demand = Supply

International
market.

SDR → 1969 - सुरुवात
1971 - वापर

विनिमय दर स्थिर ठेवण्यासाठी

IMF

RBI

SDR → चलन
मापनाचे एकक

राष्ट्रीय निधी

1 SDR = 5 currency

115
(सोने)

85
(परकीय चलन)

शेवटचे चलन

राष्ट्रीय
चलन

SDR 100 %

चीन - युझान - 7.81

पाउंड 1331

1 \$

युझान

जपान येन

481

10.78

111

स्थिर
चलन

* SDR

① \$

② €

③ ¥

④ £

⑤ युझान